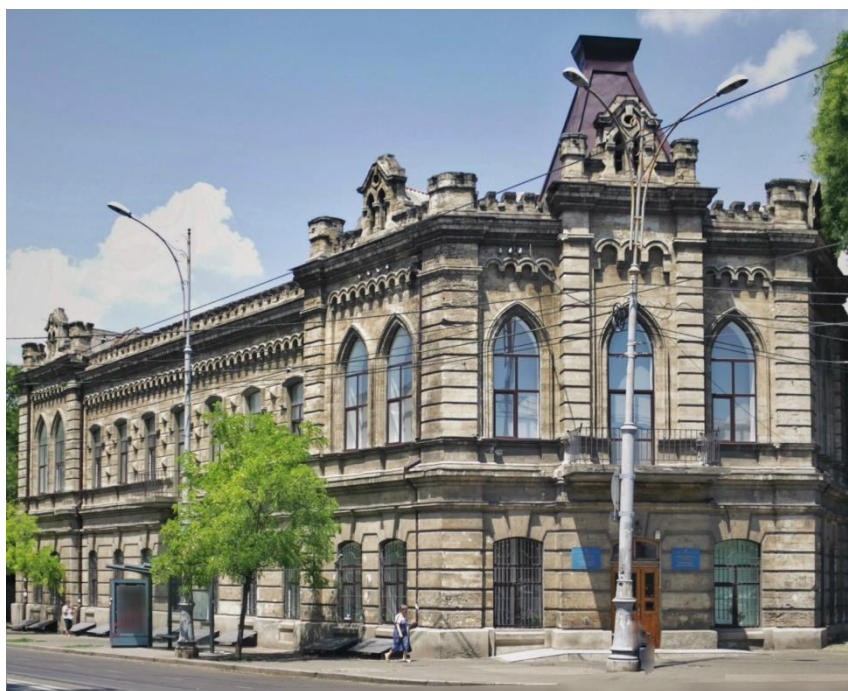

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
БІБЛІОТЕКА

**«БІБЛІОТЕКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)»**

**Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної
конференції**

**17 листопада 2022 року
м. Одеса**

Одеса – 2023

УДК 021:027.7(477.74)(043.2)

Упорядники: кандидат мистецтвознавства, директор бібліотеки О. П. Спасскова, зав. відділом бібліотеки І. В. Панченко, бібліограф 2-ї категорії О. А. Максим.

**Схвалено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол № 5 від 24.11.2022р.)**

Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського) : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спасскова, І. В. Панченко, О. А. Максим. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. – 175 с.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Ірина Володимирівна Лісова,
провідна бібліотекарка
Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
м. Київ

БІБЛІОТЕКА & МОЛОДЬ : ПРО ЩО ГОВОРЯТЬ СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

***Ключові слова:** бібліотека, молодь, користувачі бібліотек, соціологічні дослідження, читання, книги, бібліотеки для юнацтва.*

Сучасні бібліотеки розвиваються відповідно до тенденцій часу, активно використовуючи інформаційно-комунікативні технології, інноваційні форми та методи роботи по залученню молодого покоління до читання. Особливе місце тут відводиться бібліотекам для юнацтва. Задовольняючи інформаційні потреби користувачів, вони завжди враховують зміни, що відбуваються в молодіжному середовищі, системі освіти, технологіях і в суспільстві та створюють умови, щоб молодий читач зміг отримати всю необхідну інформацію.

Саме тому бібліотекарі постійно ставлять перед собою питання, якою має бути сучасна бібліотека, щоб стати найбільш привабливою для молоді? Щоб знайти відповіді, з'ясувати запити, потреби та проблеми читача нового покоління, працівники публічних бібліотек проводять соціологічні дослідження.

З метою виявлення цінності читання у молоді, пріоритетів їхнього читання, у 2020 р. Державною бібліотекою України для юнацтва було проведено всеукраїнське соціологічне опитування «Молодь і книги : чому варто читати?». В опитуванні взяли участь 7677 респондентів, з них 5002 жіночої статі (65 %) та 2675 чоловічої статі (35 %) віком від 14 до 23 років.

Згідно з опитуванням молодь вважає, що читати варто та необхідно, адже читання книг : покращує пам'ять (13,4 %); вчить мислити образами, стимулює фантазію (12,1 %); урізноманітнює розмовну мову (11,3 %); є способом вільно та цікаво провести час (11,2 %); впливає на тренування розуму (10,8 %); спонукає до культурного розвитку особистості (11 %). Також респонденти погоджуються з тим, що читання допомагає адаптуватися у суспільстві (школі, університеті), додає впевненості у собі, знижує стрес та збільшує концентрацію уваги.

Респонденти зазначили, що до читання спонукають бажання до саморозвитку, зацікавленість певною темою, доступна ціна на книги, наявність цікавих сучасних книг у бібліотеці, поява вільного часу.

Результати опитування показали, що молодь усвідомлює цінність читання. Молоде покоління читає, проте це читання можна розділити на читання власне книг та читання різноманітної інформації, яка потрібна у навчанні й для особистісного розвитку. Сучасна молодь прогресивна, вона чітко розуміє чого хоче, до чого прагне та приділяє час читанню, яке необхідне для досягнення життєвих цілей.

Для збору інформації про те, яка бібліотека необхідна молоді, які послуги потрібно розвивати, щоб книгозбірня відповідала очікуванням молодих користувачів, якою молодь бачить бібліотеку в майбутньому Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва у 2020 р. провела обласне соціологічне дослідження «Молодь і бібліотека : потреби і очікування».

Учасникам анкетування віком від 15 до 35 років (59% – жінок і 41% – чоловіків) запропонували обрати один варіант відповіді на запитання : з чим асоціюється у них слово «бібліотека»? Виявилось, що у більшості (54%) бібліотека асоціюється з книгою. Інші популярні асоціації теж переважно пов'язані з традиційними функціями книгозбірні : «читання», «інформація», «комфорт», «знання». Варіант «тиша» обрали лише 3% респондентів.

Що стосується мети користування бібліотекою, то 85% опитаних отримують в бібліотеці необхідні книги. Також користуються комп'ютером чи Інтернетом, відвідують тренінги, майстер-класи, спілкуються з друзями.

На думку молодих користувачів, бібліотека – це досить популярний заклад серед молоді. Про це свідчить невеликий відсоток опитаних, які згодні, що в майбутньому бібліотеки стануть непотрібними, а також той факт, що більшість респондентів готові допомагати книгозбірні на волонтерських засадах. Для молоді є важливим збереження бібліотекою своїх традиційних функцій. Найпопулярнішою бібліотечною послугою залишається надання доступу до книг, але хотілося б мати можливість користуватися й електронними книгами.

Дослідження показало, що майбутнє бібліотек очима молодих людей полягає у перетворенні традиційного закладу на поліфункціональний центр, що в одному просторі об'єднує декілька видів діяльності (читання, доступ до інформації, розваги тощо).

У 2019 році Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва провела локальне анкетування «Що читає молодь?», в якому взяли участь 168 респондентів віком від 14 до 23 років. 51% опитаних жіночої статі, 49% – чоловічої.

Аналіз результатів анкетування спростував стереотип про сучасну молодь, що не читає, а також не підтвердив поширену думку, що вона читає лише за необхідністю, а не для задоволення.

Найпопулярнішим джерелом інформації залишаються книги (електронні 66% та друкована 62%). Серед інших ресурсів молодіжного рейтингу соціальні мережі (51%), інтернет/ЗМІ (26%), аудіокниги (21%), друковані періодичні видання (6%).

Дослідження показало, що молодь читає і читає здебільшого для власного задоволення. Більшість респондентів не лише читають, а й обговорюють прочитане. Кожен третій робить це у віртуальному просторі. Анкетування також підтвердило, що інтернет та книги не просто конкурують за увагу та вільний час молодої людини. Для частини молоді вебпростір є авторитетним порадником при виборі книг та майданчиком для обговорення прочитаного. Відгуки в інтернеті за впливом на читацькі пріоритети юнаків поступаються лише порадам друзів.

Серед мотивів читання опитуваних переважає інформаційно-пізнавальний. Молоді люди розглядають читацьку діяльність як засіб одержання знань про навколишній світ, актуальної інформації з теми, що цікавить. Дуже поширене читання з гедоністичних мотивів : занурення в інші світи, відпочинок та розвага. Також важливим для опитаних є читання з навчальною метою.

Художня література переважає у читанні молоді. Найпопулярнішими жанрами виявилися фентезі, фантастика, детективи, містика. Зарубіжна література популярніша за українську. Серед різновидів літератури нон-фікшн з великим відривом лідирує психологія. Певно, це пов'язано з тим, що підлітковий вік та юність – час коли людина особливо інтенсивно прагне розібратися в собі та зрозуміти інших.

З метою визначення ролі бібліотеки та значення читання в житті студентської молоді, Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека спільно з Науковою бібліотекою Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка та бібліотекою Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України провела соціологічне дослідження «Місце бібліотеки та роль читання в студентському середовищі». Питання для респондентів стосувалися бібліотеки в цілому, її послуг, читацьких запитів на книги тощо.

Результати показали, що студенти активно користуються послугами університетських бібліотек. Основним мотивом звернення до бібліотеки є отримання інформації необхідної для навчання й наукової роботи, отримання літератури для

підготовки до екзаменів. На думку студентів, в бібліотеках їхніх навчальних закладів створені комфортні умови для підготовки до занять та проведення дозвілля.

Більшість студентів не надають переваги електронним чи друкованим виданням, а читають у різних форматах. Разом з тим, для багатьох основним джерелом інформації є саме книжка (друковане видання); читання, обумовлене навчальною діяльністю, займає провідне місце в структурі інформаційних потреб студентів. Більшість з них вважають читання засобом навчання, самоосвіти та самовдосконалення. Значна частина студентів оцінює читання як приємно проведений час. Обираючи книжки для читання, студенти найчастіше орієнтуються на рекомендації друзів. Також на вибір впливають рейтинг видання та інтерес до творів конкретного автора.

Студенти вважають, що бібліотеки потрібні в сучасному світі, але вони мають бути оснащені сучасною технікою й надавати доступ до всіх видів інформації.

У 2017 році Херсонська обласна бібліотека для юнацтва ім. Б. А. Лавреньова організувала обласне опитування «Сучасна бібліотека очима молоді» та залучила до нього юнацькі структурні підрозділи бібліотек Херсонської області. Було опитано 1963 респонденти. За віком опитані від 14 до 35 років, з них 58% – жіночої статі.

Під час опитування був виявлений рівень популярності бібліотеки у молоді та визначено напрями покращення роботи бібліотек. Згідно з відповідями, молодь перш за все сприймає бібліотеку як місце для спілкування (64%), як джерело якісної літератури (54%), як інтернет-центр (50%), як місце зустрічі з цікавими людьми (27%). Велика кількість опитаних зазначали одразу декілька варіантів відповідей, тому зрозуміло, що для респондентів сучасна бібліотека – це і місце спілкування, і можливість користуватися сучасною якісною літературою, і наявність інтернет-центру тощо.

Результати дослідження показали, що користувачі хочуть бачити бібліотеку як комфортне місце для спілкування з фондом якісної сучасної літератури. В бібліотеці мають бути інтернет-центр, послуги з копіювання та роздрукування документів. Також молоді користувачі велику увагу приділяють інтер'єру та дизайну приміщень бібліотеки.

Соціологічні дослідження доводять, що юне покоління українців читає та позитивно ставиться до бібліотек, але молодь потребує особливої уваги. Тому бібліотечні працівники повинні створювати комфортні умови для користувачів, пропонувати нові корисні послуги та бібліотечні продукти. Відповідати потребам сучасного молодіжного середовища, трансформуватися з огляду на зміни в суспільстві, вийти за рамки обміну книжками й перетворитися на мультикультурні центри – ось головна умова успішного функціонування сучасної бібліотеки.

Література

1. Локальне анкетування “Що читає молодь?” URL : <http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-11-15-23-30/56-2009-06-11-15-26-08/3938-2019-----html>
2. Обласне соціологічне дослідження “Молодь і бібліотека: потреби і очікування”. URL : <http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-11-15-23-30/56-2009-06-11-15-26-08/4486-2020-----html>
3. Проців О. Я. Місце бібліотеки та роль читання в студентському середовищі (за результатами соціологічного опитування). URL : http://librarycatalog.tdmu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_15/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&C21COM=S&I21DBN=KRAEZ&P21DBN=KRAEZ&S21FMT=infow_wh&S21ALL=%3C%2E%3EA%3D%D0%93%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B8%D1%89%D0%B0%D0%BA%2C%20%D0%86%2E%20%D0%86%2E%24%3C%2E%3E&Z21ID=&S21SRW=TIPVID&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=10
4. Паянок Н. Чому варто читати? (за результатами Всеукраїнського соціологічного опитування “Молодь і книги: чому варто читати?”). *Бібліосвіт*. 2021. № 1 (77). С. 67–69.

Наталія Василівна Лощинська,
кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
м. Київ

РЕДАКТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ ЖУРНАЛУ 20-30-Х РОКІВ «ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ»

Ключові слова: бібліотека, редколегія, періодика, «Червоний шлях», українізація, боротьбисти.

Вихід у світ товстого журналу «Червоний шлях» у 1923 році був неабиякою подією в українській журналістиці. Початок 20-х років ХХ ст. відзначався впливом політики коренізації, яка дозволяла ширші можливості у збереженні й примноженні культурних здобутків народів багатонаціонального Радянського Союзу. У Москві на той час виходив